

g 522

QVINTA DISPUTATIO AB

illo loco, Propterea quemadmodum propter unum hominem peccatum in mundum intravit. usque ad finem
Sexti Capituli.

Priusquam venia ad analysim respondebo ad argumenta quaedam contra priores meas positiones.

Paulus ait, Si habuero omnem fidem, Charitatem autem non habeam. Item fides quam per dilectionem operatur valet. Et Iacobus docet, non fide tantum sed operibus hominem iustificari, Præterea Augustinus, Jacobum cum Paulo concilians,
E affir

affirmat alterum de operib. ante fidē
alterum de operib. post fidē loqui. Ad
hęc nō videtur quomodo aliter hæ sen
tentiæ possunt concordari.

- 1 Concludimus hominē iustificari fide
sine operibus.
 - 2 Iustus ex fide víuit.
 - 3 Si Abraham est iustificatus ex operi
bus non habet gloriām coram Deo.
 - 4 Ei qui non operatur sed credit in eum
qui iustificat impium.
 - 5 Ei qui operatur merces nō imputatur
secundum gratiam.
-
- 1 Videlis quod ex factis iustificeſ ho
mo & non ex fide tantum.
 - 2 Demones credunt, & contremiscunt.
 - 3 Abrahā pater noster nunquid ex ope
ribus

rib. iustificatus est, cū immolasset filiū
suum.

Fides sine operibus mortua est. 4

Vides quod fides ex factis fuerit per- 5
fecta.

Igitur oportet fateri Iacobum addi-
disse correctionē Paulo, & improbare
illos, qui nituntur operib. legis sine fi-
de Christi , & eos quoq; damnare qui
iactitant iusticiam solius fidei sine ope-
ribus,& medium sequi sententiā eorū,
qui neq; soli fidei, neq; solis operib, sed
fidei primo & principaliter, deinde ope-
ribus fidem consequentib. tribuunt iu-
stificationem.

Respondeo, Paulum defendere ex-
clusiuam sola fide iustificamur, & cla-
re probare quod opera sequentia fidē
non iustificant.

Et ut hoc melius cōspicī possit, primo
E ij con-

constituendū est, quid fides, & quid iustificatio Paulo significet.

Definit autem Paulus fidē φ sit ὑπόσασις eorū quae sperant, & ἐλεγχος eorū que non videntur.

Etsi demones & impij credūt unū esse Deum, tamen nō credunt remissionē peccatorum, nec expectāt vitā eternā.

Augustinus autem discernit fidē Christi, de qua Paulus loquitur a fide impiorum per ultimos artículos Symboli, cū ait, Nam mortuā illam carnē in cruce passionis inimici eius credūt, resurrexisse non credunt, Quod firmissime credentes, certa spe expectamus redemptionem corporis nostri.

Hæc fides nō est in impijs illis, qui supremo die Christo dicturi sunt. Domine in nomine tuo demonia eiecimus, alioqui non audirent Nunq̄ noui vos
Et Aug

Et August. hāc sūniām Si habuero om
nem fidem, exponit de Donato, & he
reticis, qui allegabant miracula quos
constat nec verā fidem habuisse, etiā si
pro sola notitia accipiatur.

Etsi aut̄ iustificati fide accipiunt Spiri
tum sanctū qui operaē dilectionem, ta
men dilectio non est ceu spiritus fidei,
sed cōtra fides est causa, & vita dilecti
onis & oīm bonorē operum, sicut Pau
lus probat ex Abacuc Roma. j. & ad
Hebre. ij.

Quare non sequit̄, fides quæ per dile
ctione operatur valet, Iḡitur fides per
dilectionem iustificat.

Et Paulus iustificationē definit esse re
missionē peccatorū, & acceptationem
ad vitam eternam. Roma. iiiij.

Probat etiā testimoniū Moisi, Credi
dit Abraham deo & reputatum est ei

E iiij ad

ad iusticiam, intelligendum esse, quod sola fides sine operib. imputata sit Abraham ad iustitiam, & quod Circumcisio & opera fidem consequentia nullam afferebant ei nouā iusticiam corā Deo, sed fuisse tantū testimonia iustitiae fidei.

Augustinus ex hoc dicto Pauli, Si Abraham ex operib. est iustificatus habet gloriam, at nō apud Deum infert, Igitur aliud est, non iustificari apud deū, aliud, nō iustificari, qui. n. omnino nō iustificatur, nec illa seruat quæ tempore habent premiū, nec illa quæ eternū, qui aut in operib. legis iustificatur non apud Deum iustificatur.

Et quod August. sentiat opera consequentia fidem, non esse iustitiam corā Deo, testantur hæc ipsius verba.

Nunquid hæc monemus, vt superbi sitis, & vobis aliquā perfectionē audatis

deatis arrogare? Sed non iterū ab omni iustitia vos putare debetis exules fieri. Nolo. n. vos interrogare de iustitia vestra, fortasse nemo vestrū audebit mihi respondere iustus sum, sed interrogo vos de fide vestra, sicut nemo vestrū audet dicere iustus sum, sic nemo non audet dicere fidelis sum, nō dum q̄ro quid viuas, sed credo quid credas, responsurus es te credere in Christum non audis Ap̄lm, Iustus ex fide viuit, fides tua, iustitia tua, quia utiq̄ si credis caues, si aut̄ caues conaris, & conatum tuum nouit deus, & voluntatē tuam inspicit, & luctam cū carne considerat, & hortat ut pugnes, & adiuuat ut viuas, & certamen spectat & deficiē tem subleuat, & vincentem coronat.

Hæc satis perspicue testantur Augustinū sentire & fidē non esse in his qui nō pugnāt, id est, in hypocritis, & opera sanctorum non satisfacere legi, nec

E iiiij affet

afferre nouam iustitiam de qua consci
entia coram deo possit gloriari.

Nec aliud ex ipsius conciliatione pro
bari potest, q̄ iustificati debent iuste
operari, & quod Deus eorū opera acce
ptat & premiat propter fidem.

Certe nusq̄ affírm̄at q̄ opera iustifica
torum, merent remissionē peccator̄ et
vitam eternam.

Jacobus cū Hypocritis locutus est de
fide iuxta ipsorū opinionē magis quā
iuxta doctrinā scripturæ, aut iuxta fi
dei definitionem a Paulo præscriptā.

Nec vocabulum Iustificari, sīc a Iaco
bo usurpatur sicut a Paulo, ex Mose, &
Dauide definiūt, Sed quēadmodum in
his sententijs accipitur, Ex dictis tuis
iustificaberis, vt iustificeris in sermoni
bus tuis.

Nam opera sunt testimonia ex quib.
fides

fides declaratur & agnoscit̄, sicut Christus ait, Ex fructib. ipsorū cognoscetis eos, Et Abraham propter filij immolationem consecutus est hoc angeli testimoniū, Nunc cognoui quod timeas dominum.

Etsi autem viderī possit q̄ pmissio devēturo Christo ex ipsius semine ei contigerit propter illud opus, quandoquidem angelus addit, quia fecisti hāc rē, benedicentur in semine tuo omnes gentes, tamen hēc promissio ante ei facta fuit a Deo, Cap. xv. & xviij. & priori loco additum est oraculū. Credidit Abraham Deo zce.

De his n. promissionib. Paulus disputat, & deus ipse se exponit de Christo in his promissionib. locutum esse cum ait, xviij. cap. Nunc quid potero celare Abraham hanc rem, cum in eo bendificendae sunt oēs nationes terræ. Hæc

E v oia

omnia ante immolationē filij contige
runt, quare recte ratiocinatur Paulus
promissionem hereditatis mundi con-
tigisse Abrahamo ppter fidem, & nō
propter Circumcisionē, Immolationē
filij, aut ullum aliud opus,

Hæc ad argumenta quib. sñia oppug-
nabatur breuiter respondi. Nec moue-
bo de dispositione aut vocabulis, quæ
nihil officiunt meæ sententiæ inanem
 $\lambda\sigma\gamma\alpha\mu\alpha\chi\iota\alpha\nu$ a Paulo prohibitam. Nam
cupio patefacere verā Pauli sñiam, &
iuuare studiosos quibus modis possum
non deformare doctos aut cū eis con-
certare p mea existimatione, aut ostē-
tatiōe doctrinæ, & permitto doctis &
pijs iuditium de dispositione.

Iam in Paulo pergam.

Etsi

ET si aut̄ alij negāt h̄ic esse analysim
Etamē epilogus additus priori dis-
putationi de iusticia corā Deo, osten-
dit contentionē absolutam esse, & res
ipsa indicat eum μεθοδικῶς de peccato,
lege, & gratia differere ac ueluti per lo-
cos dialecticos ducere.

Ostendit. n. vnde sit peccatū, & quę sit
causa tanti malī in natura, & affirmat
peccatum ingressum esse in mundum
per inobedientiam vnius hominis.

Effectus peccati vel stipendium poti-
us ē mors, nā de effectib. infra dispu-
tat Capi. vij.

Continet aut̄ mors oēs in vita & mor-
te calamitates & miserias.

Obiter inserit probationē omnes esse
morti subiectos, propter peccatū, cum
ait ἐφ ᾧ πάντες ἔμαρτορ.

**Tertio ostēdit quamdiu peccatum in
mundo**

mundo regnauit, non solū post legem,
cū agnoscebatur, sed etiam ab Adam
usq; ad legem.

Et ne quis obijceret, vbi non est lex ibi
nec trāsgressio addit ἀμαρτία ὅντες οὐ γέ
ται, id est, non reputat, non agnoscitur
sine lege, sicut infra ait Peccatum non
cognoui nisi per legem.

Quarto docet q̄ multis nocuerit omni
bus scilicet ex Adam propagatis, etiā
ijs, qui non peccauerūt, in similitudinē
παραβάσεως Adam, id est pctō actuali.

Idq; probat quandoquidē mors reg-
nauit ab Adam usq; ad Mosen in oēs,
& peccatū imputabatur diuinitus ad
mortem, etiā si homines non intellige-
bant mortem esse pœnam peccati.

Et hoc argumentū primo refutat Pe-
lagianos, qui tollūt peccatū originis,
deinde etiam eos qui somniāt per bap-
tismū

tismum sic tolli, vt nihil ipsius reliquū sit. Nam si sancti non haberent peccatum non morerentur.

Ex his & illis quae in septimo de pētō disputat, colligi pot hæc definitio peccati originis.

Peccatū originale est τὸ κακόν quod omnibus ex Adam propagatis, propter ipsius peccatum adiacet, & facit reos eternæ mortis ac perpetuo pugnat cū lege dei.

Illustrat locū de peccato per Antithesin ad quā aditum sibi parat cum ait.
Qui fuit forma futuri.

Tractat autē hunc locum sicut priorē ac primo ostendit vnde sit gratia, scilicet per unū hominem Christum.

Significat autē gratia misericordiam sicut ad Titum declarat, ubi cū dixisset secun-

secundum suā misericordiā saluos nos
fecit, addit continuo, vt iustificari gra-
tia ipsius heredes simus secundū spem
vitæ eternæ.

Effectus gratiæ vocat χάρισμα, δωρεαν
καὶ δώρημα deinde exponit quid hæc sig-
nificant cum ait. χάριεμα ex multis de-
lictis ad iustificationē. Item ij qui exu-
berantiā gratiæ τῆς δωρεᾶς δικαιοσύνης ac-
cipiunt, regnabunt.

Quare apparet hæc ὄνια esse effectus
gratiæ, & ipsum quoq; Spiritū Sanctū
& omnes fructus spiritus quos ad Galath.
recenset, Nam supra eodē capite
ait Spiritū sanctum esse donatū iustifi-
catis.

Sed in Collatōe peccati & gratiæ ostē-
dit esse magnā dissimilitudinē, ac pri-
mo quidem simpliciter affirmat gratiā
& donum per gratiā multo magis ex-
uberare in credentibus, quā peccatū,
deinde,

deinde probat duab. collationibus.

Quod autē ait ἐις τοὺς πολλοὺς exuberauit, nō sic accipiendū est quasi plures saluent̄ ḥ̄ damnent̄, sed quod grā vin-
cat peccatū adhuc reliquū in sanctis, si
cut infra ait, Nihil cōdemnationis ijs,
qui Christo insiti sunt.

Hæc probat sequēs Collatio in qua af-
firmat vberiorem esse grām quā pec-
catum, propterea quod gratia aboleat,
non solum originale, sed omnia actua-
lia quantumuis atrocia.

Hæc Collatio refutat eoꝝ amentiam
qui docēt oportere nos satisfacere deo
pro peccatis post baptismū cōmissis.

Altera Collatio probat donū gratiæ
vberius esse poena debita pro peccato
scilicet morte, quippe quæ eam abole-
at, & faciat sanctos de morte triūpha-
re, & regnare in vita eterna.

Quod

Quod autem ait, bonum in omnes homines ad iustificationem vitæ, ubi subaudiendum dicunt propagatum esse, intelligendum est de credentib. Nam fide fit propagatio filiorum Dei. Ioh. j. Dedit eis potestatem filios Dei fieri qui credidissent.

In fine respōdit obiectioni, Peccatum fuit in mundo usq; ad legem. Igitur nō post legē. Imo inquit, lex subingressa est ut abundaret peccatū tantū abeat, ut abstulerit. vt infra vij. capite docet, & ex responsione rursus infert quod dixit, Potentius esse regnum gratiæ regno peccati, quandoquidem cum regnū diaboli per legem vires accipit, & agnoscent homines peccatum mereri mortem, & damnationem, tamē gratia Christi credentes liberat, & facit eos regnare in vita eterna per Iesum Christum.

In principio vj. capit. est occupatio in
qua

qua respōdet obiectioni quæ oritur ex
priori sententia, vbi abundauit pecca-
tum, ibi superabundauit gratia. Igitur
peccabimus ut gratia abundet, Si bo-
na opera non merentur iustificationē
Igitur per gemus peccare.

Respōdet Paulus per inuersionē, Imo
gratia non abundat in his, nisi qui de-
sierunt peccare, Ideo iustificati sunt ut
bene operentur, & sic argumentatur.

Mortui p̄ctō nō possunt in eo viuere,
Iustificati p̄ Ch̄m mortui sunt p̄ctō.
Igitur non possunt in eo viuere.

Maior est nota per locum a priuatue
oppositis. Minorē probat ex collatōe
baptismi, cū morte & sepultura Ch̄ri.

Quicūq; in Ch̄m baptisati sumus in
mortem ipsius baptisati sumus.

Mors Christi est mors peccati.

Igit̄ baptisati in mortem Ch̄ri, mortui
sunt p̄ctō.

F Con

Confessionem maioris vrget interro-
gatione & nobis ad memoriam reuo-
cat quid in baptismo promisimus, scili-
cet, perpetuam pœnitentiam & morti-
ficationem presentis in carne peccati.

Itaq; tota vita christiana est sepultura
cōtinua peccati q̄ caput supra sepul-
chrum cordis conat efferre & rursus i
membris & actionibus regnare.

Et sicut contritio habet imaginem se-
pulturæ, sic fidutia misericordiæ imagi-
nem resurrectionis, Nā quotidie in no-
bis peccatum moritur, vt Christus re-
surgat. Ideo Paulus addit nos per bap-
tismū cū Christo sepultos esse, vt quē-
admodum ip̄e per gloriā patris a mor-
te resurrexit, ita & nos in houitate vītē
ambulemus, vbi rursus inserit hūc syl-
logismum.

Mortui estis vt resurgeretis ad nouā
vitam. Resurgentes ad nouā vitam
non

non amplius viuunt in peccato.

Igitur non debetis viuere in peccato.

Argumētū ductum est a causa finali
mortificationis & viuificationis.

Et quia non tam mortificamus ipsi in
nobis peccatum, q̄ permittimus ab ali
js mortificari & iacemus sub cruce &
afflīctionib. velutī ī sepulchro, ideo re
petit cllationē & addit consolationē,
Si sumus inserti imaginī mortis, inserē
mur imaginī resurrectionis.

Insitos nos Christo dicit, velutī surcu
los, nec debeā referre saporem veteris
trunci vnde sumus excisi.

Maiorem posterioris syllogismi & mi
norem prioris omnib. notiore ē esse de
bere, quam vt probeā, Indicat cum ait,
Scientes q̄ vetus ille homo noster zc.
& exponit qualiter cū Christo mortui
sumus, scz quantum ad veterem illum
hominem attinet.

Vt autem declararet nō tantū sensum
sed rationem, ac totam naturam cor-
ruptam esse, sonantib. verbis ait, Vete-
rem hominē quantus quantus est, cū
Christo crucifigendum esse.

Confirmat autē principalem conclusi-
onem ex sententia cōmuni, Qui mor-
tuus est, iustificatus est a peccato & re-
petit cōsolationē, eos qui peccatū mor-
tificant, & sinunt per crucē mortifica-
rī, deuicta morte viēturos in eternū cū
Christo, qui semel sua morte aboleuit
peccatum & mortem.

Et id nobis notius esse debere, q̄ vt ege-
at pīobatione, indicat cū ait, Hoc sciē-
tes quod Christus resurgens ex morte
iam nō moritur tantum admonendos
esse vt cogitemus nos ad hūc modum
mortuos esse peccato, & r̄surrexisse ad
nouam vitam immortalem.

Disputationi additur epilogus conti-

nens adhortationē, Non regnet igitur peccatū. Quid aut sit regnare peccatū nimirū obedire ipsius concupiscentijs, exponit.

Hortatur aut nō vt non sit, sed vt nō regnet in nobis peccatum, vt hoc loco annotauit Aug. in expositione Psal.l. Subiecta est occupatio ad obiectionē, quomodo possit non regnare in nobis qđ inheret naturae & grassat i mēbris, respondet & addit consolationē, viriliter pugnate contra ipsius concupiscentias, quia non dominabitur si non obediatis ei.

Addita est ratio, quia non estis sub lege, sed gratia, Lex non potest damnare vos propter infirmitatem, & reliquū peccatum, quia gratia id condonat.

Rursus reclamantib. impijs igitur peccabimus, quia non sumus sub lege, obiterrespondet & monstrat eos esse sub

F iiij

lege, qui obsequuntur prauis cupidita
tibus. Proposita similitudine de domi-
nis & seruis, sic Christus qui facit pec-
catum seruus est peccati.

Sed mox redit ad hortationē, & sic ra-
tiocinatur.

Vos debetis maximam gratiam agere
deo, quod liberati estis a tyrānide pec-
cati & legis, vt possitis iam seruire deo
Nam propterea estis liberati a condē-
natione legis, vt certi sitis placere deo
hanc vestram militiam cū repugnatis
pctō, tantū abest vt cogitetis vos debe-
re pctō obedire. id pbat hoc syllogis.

Debetis ei seruīr cui iurastis seruitutē,
In baptismo iurastis seruitutē iustitiæ.
Igitur debetis seruire iustitiæ.

Facit. n. duas Ciuitates, duos Reges, &
vtricq; tribuit suos milites, militibus ar-
ma, & stipendia.

Rex iustitiæ Ch̄rs Rex pcti diabol.

**Milites Ch̄i iustificati
a peccato.**

Arma iustitiae fides,
spes, pacientia, & alij fructus Spiritus. ad Eph.
vj. Galat 1. v.

Militia Christi exhibere membra, ut seruiant iustitiae in operib; mandatorum Dei.

Stipendium iustitiae, sanctitas, honor, vita eterna.

Milites diaboli herentes adhuc in peccato.

Arma iniustitiae, prauae cupiditates q̄ militant in membris nostris.

Militia diaboli, exhibere membra ut seruiant immunitiae & iniuriae contra mandata Dei
Stipendium peccati, ignominia, confusio, mors eterna.

Perstat autem in hortandis Christi militibus, ut fortiter pugnant contra peccatum usque ad finem capitum, & hortatur Primo a debito seruitutis. Secundo a facilitate pugnæ, tamquam n. humanū sua det quod non superat vires. Tertio a collatione dñi regni dei & peccati. Quarto a Collatione dignitatis nřae, cum turpitudine seruitutis peccati. Quinto a collatione mūditiae, & imundicie, sc̄titatis & iniuriae. Sexto a Collatione honoris & ignominiae, glorie & dedecoris. Septimo a propensis pmijs vita & morte.

1. Mönch aus dem Lande
Schilderung des Landes

Landesschule Grünau

Datum der Entleihung bitte hier einstempeln!

25.8° 2079+ /

